

รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย

The Development Model of the Living Library for Temples in Thailand

นางสาวสุธีรา งามเกียรติทรัพย์

Miss.Suteera Ngamkiatsub

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารห้องสมุดวัดในประเทศไทย เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการบริหารห้องสมุดวัดในประเทศไทย พบว่า บทบาทความสำคัญในการเป็นแหล่งการศึกษาของวัด ลดลง เทคโนโลยีในปัจจุบันมีความทันสมัยและหลากหลาย ทำให้ความสนใจในการใช้ห้องสมุดลดลง ทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุด ไม่น่าสนใจ ที่ตั้งของห้องสมุด ไม่อยู่ในจุดที่สัญจรไปมาสะดวก ความสะดวกสบายในการเข้าถึงสารสนเทศ ทำให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดลดลง เวลาเปิดบริการไม่แน่นอน ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร ขาดงบประมาณ ๒) รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย พบว่า มีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วยความพร้อมด้านกายภาพ การจัดการ และการบริการ ส่วนที่ ๒ การบริหารงาน ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ การต้อนรับ งบประมาณ กิจกรรม พื้นที่ และผู้ใช้ และส่วนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ประโยชน์ที่ดีมีคุณภาพดี มีคุณค่าและจริยธรรมที่ดี ๓) ระดับการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทยมีจำนวนมาก รายละเอียดปัจจัยพื้นฐานอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการบริหารตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนา, ห้องสมุด, วัดในประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research were to study the status of temple library management in Thailand, to develop a model of living library for temples in Thailand, and to propose a model of living library development for temples in Thailand. The results of the study found that: 1) The status of temple library management; The role of temple as the center of education was declined, The library service recipients were also declined

because they could access sources of knowledge from modern technology, Information resources in the temple library were not interesting, The location of the temple library was uncomfortable to reach, People could access information through other channels, Working hours were unstable, The library was lacked of support from the executives, and It was lacked of budget. 2) A model of living library development for temples in Thailand consisted of 3 factors; (1) Basic factor consisted of physical readiness, management and service activities, (2) Administration consisted of vision, hospitality, budget, activities, area, and users, and (3) Achievement consisted of good benefits, good quality, good value and good ethics. 3) The level of living library development model for temples in Thailand was totally high. In details, basic factor was at the highest level, followed by achievement and administration respectively.

Keyword : Development, Library, Temple in Thailand

บทนำ

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละหมู่บ้านแต่ละตำบล แต่ละชุมชนต่างก็มีวัดเป็นศูนย์กลางในการแจ้งข่าวสารมีพระภิกษุเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ วัดจึงมีบทบาท คือ ๑) เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านจะส่งบุตรมารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ๒) เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจน ได้มาอยู่อาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนตลอดจนผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ ๓) เป็นสถานพยาบาลรักษาคนเจ็บป่วยตามแผนโบราณ ๔) เป็นที่พักคนเดินทาง ๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจ ๖) เป็นสถานที่บันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน ๗) เป็นที่ไกลเกลียดชังพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ๘) เป็นศูนย์กลางศิลปะและวัฒนธรรมวัดเป็นที่รวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติซึ่งเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ ๙) เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้ที่บ้านเมื่อมีงานบุญ ๑๐) เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมเพื่อออกแจ้งกิจกรรมต่างๆ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการที่บุคคล ผู้บริหาร ใช้การจูงใจให้บุคคล ผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในการคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด^๑

^๑ ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, “การบริหารแบบมีส่วนร่วม”, วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๗๖.

จากสภาพปัญหาห้องสมุดของวัดที่ให้บริการประชาชนส่วนใหญ่ ยังคงมีภาพลักษณ์แบบเดิมๆ มีความเป็นแบบแผน เป็นทางการ อาคารที่ตั้งก็ทรุดโทรม การจัดเก็บที่ไม่มีระบบ ระเบียบ ยากต่อการค้นหา บรรยากาศที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ เยียบสงัด เป็นเสมือนสถานที่เก็บหนังสือเป็นหลัก ไม่มีสิ่งจูงใจให้ประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายคือพระภิกษุสามเณรให้เข้ามาใช้บริการ ห้องสมุดมีชีวิตจึงให้ความสำคัญด้านกายภาพเป็นประการแรก เนื่องจากด้านกายภาพเป็นจุดแรกจะดึงดูดสายตาของผู้ผ่านไปมาและเป็นสื่อประชาสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ อีกประการหนึ่งหนังสือที่มีส่วนใหญ่อีกจะเป็นตำรับตำรา มีสภาพเก่า บ้างก็ไม่พร้อมใช้งาน การเปลี่ยนแปลงกายภาพห้องสมุด จึงเริ่มต้นจากการวางกรอบแนวคิดการออกแบบที่เน้นความทันสมัย ความมีสีสัน เพื่อดึงดูดใจกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน ที่ติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองมาวัด เพื่อให้เกิดทัศนคติต่อการใช้ห้องสมุดว่าเป็นวิถีชีวิตที่ทันสมัยและมีความจำเป็นมีความสำคัญ ห้องสมุดมีชีวิตจึงมีความแตกต่างจากห้องสมุดแบบเดิมที่คุ้นตาดังประกอบด้านกายภาพ ด้านสารกิจกรรมและการบริการและด้านการบริหารจัดการ^๒

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย เพื่อยกระดับห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดที่มีชีวิตชีวา เป็นห้องสมุดที่น่าสนใจ เป็นห้องสมุดที่มีประโยชน์ต่อผู้มาใช้บริการ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารห้องสมุดของวัดในประเทศไทย
๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย วิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสนทนากลุ่ม และวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ๓ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารห้องสมุดของวัดในประเทศไทย เป็นศึกษาสภาพ ปัญหา อุปสรรคของห้องสมุดวัดในประเทศไทย โดยการ ๑) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร บทความ วิชาการ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ๒) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารห้องสมุด บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด จำนวน ๑๐ รูป/คน

^๒ พัชรินทร์ ชันทองและคณะ, “รูปแบบของห้องสมุดมีชีวิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต”, รายงานการวิจัย, (ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๘.

ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย เป็นการพัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย โดยการยกร่างจากผู้วิจัย แล้วนำมาสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย เป็นการนำรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย แล้วทำการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ด้วยการแจกแบบสอบถาม ที่ได้รับการตรวจสอบ มาปรับปรุงแก้ไข ร่วมกับที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปแจกแบบสอบถามกับผู้บริหารห้องสมุด จำนวน ๓๘๐ รูป และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

๑. ผลการศึกษาสภาพการบริหารห้องสมุดวัดในประเทศไทย พบว่า สภาพห้องสมุดวัดในปัจจุบัน ได้แก่ ๑) มีปัญหาเกี่ยวกับอาคารทั้งภายในภายนอกในเก่าชำรุด ทำให้การบริการแก่สมาชิกและผู้ให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ ๒) การประชาสัมพันธ์และการตลาด และการจัดทำมาตรฐานห้องสมุดประชาชนที่เน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ๓) ห้องสมุดในปัจจุบันจัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้และจัดกิจกรรมแก่ประชาชน ๔) ประชาชนมีความต้องการและสนใจที่จะให้จัดห้องสมุดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ๕) ห้องสมุดประชาชนทั้งในและต่างประเทศต่างมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ๖) ศูนย์กลางความรู้ อาจจะเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นใหม่ หรือพัฒนาจากห้องสมุดเดิมหรือ อาจจะทำเนินการผ่านเว็บไซต์ โดยไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ก็ได้ ๗) การจัดเก็บข้อมูลด้านขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม, ข้อมูลร่วมสมัยและข้อมูลทันสมัย ปัจจุบันค้นหาข้อมูลดังกล่าวมีอยู่มากมาย และทำให้ผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสะดวก ๘) คุณค่าของมาตรฐานห้องสมุดประชาชนของรัฐในการวางแผนและการประเมินโดยเฉพาะระดับการบริการอ่อน ๙) ความเสี่ยงกลยุทธ์ โครงสร้างและการประมวลผลที่เกิดขึ้นเองการจัดการความรู้ ความหลากหลายความตั้งใจสู่อุทิศความท้าทาย

๒. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ดังนี้

องค์ประกอบส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน มี ๓ องค์ประกอบย่อย ได้แก่

๑) สถานที่พร้อมเพรียง (กายภาพ : Physical) ซึ่งประกอบด้วย อาคารสถานที่ที่ตั้งห้องสมุด รูปแบบอาคาร การออกแบบห้องสมุด การตกแต่งภายในห้องสมุด การจัดแสงไฟในการอ่าน ตลอดจนเฟอร์นิเจอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นวางหนังสือ ชั้นวางสื่อต่างๆ มุมต่างๆ ภายในห้องสมุด ให้เกิดบรรยากาศน่าเข้าไปใช้ น่าเข้าไปค้นคว้า เป็นบรรยากาศที่จะสร้างเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ ทีวีดี วัสดุจำลองต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการศึกษา

ค้นคว้าหาความรู้ มีเนื้อสาระที่เหมาะสมกับเพศภาวะของนักบวช มีจำนวนที่พอเพียง มีความทันสมัย และพร้อมใช้งานอยู่เสมอ สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว

๒) มีชื่อเสียงสิ่งพิมพ์ (บริหารจัดการ : Management) ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถของบรรณารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด ดำเนินการต่างๆ ภายในห้องสมุดด้วยใจที่รักในการให้บริการ (Service Mind) ซึ่งภายในห้องสมุดมีงานหลักๆ คือ งานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ

๓) แยมี่ยมงานบริการ (กิจกรรมการบริการ : Service Activities) เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดแรงกระตุ้นเข้ามาใช้บริการห้องสมุด อยากรู้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ส่งเสริมให้รักในการอ่านและรักที่จะศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิต กิจกรรมการบริการต่างๆ ที่เกิดต้องอาศัยความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการตั้งรับ ไปสู่การรุก ด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ

องค์ประกอบส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร มี ๖ องค์ประกอบย่อย ได้แก่

๑) ภาพชัดในทัศนวิสัย (ผู้บริหาร : Manager) ผู้บริหาร หรือเจ้าอาวาส เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้มีความสามารถในการระดมทุนทรัพยากรต่างๆ ในการที่จะพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต

๒) พร้อมใจให้บริการ (บุคลากร : Personnel) บุคลากรที่ให้บริการควรเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีใจรักในการให้บริการ ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะต้องตอบคำถามต่างๆ ของผู้เข้ามาใช้บริการ ต้องเชิญชวน กระตุ้นให้รักในการอ่านการค้นคว้า แม้ในบางครั้งอาจต้องพบกับผู้ใช้บริการที่ไม่เคารพในกฎ กติกาของห้องสมุด ต้องใช้จิตวิทยาและความหนักแน่นในอารมณ์ในการแก้ไขปัญหา ตระหนักถึงบทบาทใหม่ในการให้บริการ คือ ต้องมีเทคนิค วิธีการ กลยุทธ์ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ และเกิดความนิยมอย่างแพร่หลาย

๓) เลิศล้ำโอรุณาน (สถานที่ : Place) สถานที่ตั้งห้องสมุดอาจเป็นเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งในอาคารก็ได้ แต่ต้องให้อื้อต่อการใช้บริการ มีการสัญจรไปมาสะดวก มีบรรยากาศที่ร่มรื่น โลงโปร่ง มีแสงสว่างที่พอเพียง มีเวลาเปิดปิดบริการที่ชัดเจน การออกแบบที่มีความแตกต่างจากรูปแบบเดิม ไปสู่รูปแบบใหม่ ที่ดูทันสมัย แปลกตา น่าเข้าไปใช้บริการ

๔) งบประมาณพอเพียง (งบประมาณ : Financial support) เป็นสิ่งที่จำเป็น เสมือนน้ำหล่อเลี้ยงที่ขาดไม่ได้ ที่จะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ซึ่งทางมาของงบประมาณ อาจได้จากการบริจาค การจัดสรรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

๕) ร้อยเรียงกิจกรรม (กิจกรรม : Activities) กิจกรรมจะเป็นสิ่งที่จะทำให้ห้องสมุดมีชีวิตชีวา โดยมีผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ด้วยบริการขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ก่อนนำออกให้บริการ คือ คัดเลือก จัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การจัดหมวดหมู่ การทำบรรณานิทัศน์ ทำกฤตภาค การบริการ ยืมคืน บริการพิเศษ เช่น การบริการตอบคำถามและช่วยในการค้นคว้า การรวบรวมบรรณานุกรม เพื่อการศึกษาค้นคว้า และกิจกรรมพิเศษ เป็นการจัดเพื่อวาระโอกาสพิเศษ จัดภายในห้องสมุด โดยห้องสมุด เช่น นิทรรศการนำรู้ จัดแสดงหนังสือ สื่อนำรู้ ให้ผู้ใช้บริการได้เข้าถึงสื่อใหม่ๆ ของห้องสมุดหรือภายนอกห้องสมุด ด้วยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับห้องสมุด เช่น เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือบริการชุมชน ด้วยห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยภาพรวมคือ การบริการข้อมูลความรู้ต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการใช้ห้องสมุดทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด

๖) สุขสันต์ทุกหมู่มวล (ผู้ใช้บริการ : Users) ผู้ใช้บริการมีทั้งพระภิกษุสงฆ์ เด็กนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ตั้งแต่วัยเด็กกระทั่งวัยผู้สูงอายุเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศที่สนองความต้องการในแต่ละช่วงวัย เพื่อดึงดูดเยาวชนและผู้ใหญ่เข้าไปอ่าน และจัดกิจกรรมกระตุ้นเร้าให้เกิดการใช้สารสนเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ประกอบส่วนที่ ๓ แบ่งบานผลสัมฤทธิ์ มี ๔ องค์ประกอบย่อย ได้แก่

๑) ท่วมทันคุณประโยชน์ (G1 : Good Benefits) คือ ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ที่ควรจัดตั้งไว้ในวัด นอกจากจะให้พระภิกษุสงฆ์ ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ยังเป็นสถานที่ที่จะเอื้อต่อพุทธศาสนิกชนที่มาวัดได้มาพักผ่อนหย่อนใจ ด้วยทรัพยากรสารสนเทศ ที่มีเนื้อหาสาระหลากหลาย เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพ คุณค่า ที่จะก่อให้เกิดคุณธรรมในใจ น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ เกิดประโยชน์มากมายมหาศาลต่อตนเอง และพระพุทธศาสนา

๒) เรื่องโรจน์คุณภาพ (G2 : Good Qualities) คือ ตั้งแต่อาคารสถานที่ที่จัดตั้งห้องสมุด เป็นสถานที่ที่น่าเข้าไปใช้บริการ น่าเข้าไปนั่งอ่าน ด้วยความเพลินเพลิน เกิดความจรรโลงใจ มีทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งสิ่งตีพิมพ์ ไม่ตีพิมพ์ ที่มีความหลากหลายของเนื้อหาสาระที่เหมาะสมแก่เพศภาวะของนักบวช ด้วยการสนับสนุนจากเจ้าอาวาส ผู้บริหารภายใต้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ที่มีความรู้ความสามารถ

๓) มากล้ำคุณค่า (G3 : Good Value) คือ ห้องสมุดจะเป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ ที่ผู้ใช้บริการสามารถศึกษาเพิ่มพูนความรู้ ได้อย่างไม่รู้จบสิ้น ทำให้มีความทันสมัย รู้ได้กว้าง รู้ได้ไกล ทันโลก ทันธรรม เพราะพระเถระเมื่อได้ศึกษาเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจต่างๆ แล้วยังนำไปประยุกต์กับหลักธรรม

เทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนต่อไป สาธุชนทุกเพศทุกวัยได้ความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น ผ่านสื่อต่างๆ

๔) ซึมซาบคุณธรรม (G4 : Good Ethics) คือ ห้องสมุดจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ดี มีประโยชน์ มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมแก่เพศภาวะของนักบวช เมื่อท่านได้ความรู้ ที่ทันสมัย รู้ได้กว้าง รู้ได้ไกล ทันโลก ทันธรรม ย่อมที่จะก่อให้เกิดเข้าใจในสภาวะธรรมต่างๆ ของโลก ก่อให้เกิดเป็นคุณธรรมในใจ

๓. ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ส่วนที่ ๓ แบ่งบานผลสัมฤทธิ์ ส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร และส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน ตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน มี ๓ องค์ประกอบย่อย ดังนี้

๑) สถานที่พร้อมเพรียง (กายภาพ : Physical) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทรัพยากรสารสนเทศพร้อมใช้งานอยู่เสมอ การจัดทรัพยากรสารสนเทศสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว การออกแบบอาคารห้องสมุด การตกแต่งภายในห้องสมุด การจัดแสงไฟในการอ่าน ทำให้น่าเข้าใช้ น่าเข้าไปค้นคว้า สร้างเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทรัพยากรสารสนเทศมีจำนวนที่พอเพียงและทันสมัย และทรัพยากรสารสนเทศ เอื้อต่อการศึกษา ค้นคว้า มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับเพศภาวะของนักบวช

๒) มีชื่อเสียงสิ่งพิมพ์ (บริหารจัดการ : Management) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการตั้งรับ ไปสู่การรุก บรรณารักษ์ หรือ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด บรรณารักษ์ หรือ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีและใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ และบรรณารักษ์ หรือ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีใจที่รักในการให้บริการ (Service Mind)

๓) แยมี่ยมงานบริการ (กิจกรรมการบริการ : Service Activities) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้เกิดแรงกระตุ้นให้เข้ามาใช้บริการห้องสมุด จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ให้ยิ่งขึ้นไป จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้รักในการอ่าน และจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิต

ส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร มี ๖ องค์ประกอบย่อย ดังนี้

๑) ภาพชัดในทัศนวิสัย (ผู้บริหาร : Manager) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้บริหารเป็นผู้มีความสามารถในการระดมทุนทรัพยากรต่างๆ ในการที่จะพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต ผู้บริหารเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตให้ประสบความสำเร็จ และผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

๒) พร้อมใจให้บริการ (บุคลากร : Personnel) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บุคลากรเชิงชุมชน กระตุ้นให้รักในการอ่าน การค้นคว้า บุคลากรมีใจรักในการให้บริการ ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี บุคลากรมีเทคนิค วิธีการ กลยุทธ์ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ มาใช้บริการในครั้งต่อไป บุคลากรใช้จิตวิทยาและความหนักแน่นในอารมณ์ในการแก้ไขปัญหา บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถตอบคำถามต่างๆ ของผู้เข้ามาใช้ และบุคลากรตระหนักถึงบทบาทใหม่ในการให้บริการ

๓) เลิศล้ำโหลฐาน (สถานที่ : Place) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการออกแบบที่มีความแตกต่างจากรูปแบบเดิม ไปสู่รูปแบบใหม่ที่ดูทันสมัย แพลกตา น่าเข้าไปใช้ ห้องสมุดมีเวลาเปิดปิดบริการที่ชัดเจน ห้องสมุดมีที่ตั้งเอื้อต่อการใช้บริการ มีการสัญจรไปมาสะดวก ค่าเฉลี่ย ห้องสมุดมีบรรยากาศที่ร่มรื่น โลงโปร่ง มีแสงสว่างที่พอเพียง

๔) งบประมาณพอเพียง (งบประมาณ : Financial support) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งบประมาณจากการจัดสรรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงบประมาณจากการบริจาค

๕) ร้อยเรียงกิจกรรม (กิจกรรม : Activities) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จัดกิจกรรมคัดเลือก จัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การจัดหมวดหมู่ การทำบรรณานิทัศน์ ทำกฤตภาค การบริการยืมคืน จัดกิจกรรมที่ทำให้ห้องสมุดมีชีวิตชีวา มีผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการใช้ห้องสมุดทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด จัดกิจกรรมบริการตอบคำถามและช่วยในการค้นคว้า จัดกิจกรรมวาระโอกาสพิเศษ นิทรรศการนำรู้ จัดแสดงหนังสือ สื่อนำรู้ ให้ผู้ใช้บริการได้เข้าถึงสื่อใหม่ๆ จัดกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการใช้สารสนเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ บริการข้อมูลความรู้ต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย จัดกิจกรรมร่วมมือระหว่างชุมชนกับห้องสมุด เช่น เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือบริการชุมชน และจัดกิจกรรมการรวบรวมบรรณานุกรม เพื่อการศึกษาค้นคว้า

๖) สุขสันต์ทุกหม่อมวาล (ผู้ให้บริการ : Users) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศที่สนองความต้องการในแต่ละช่วงวัย เพื่อดึงดูดเยาวชนและผู้ใหญ่เข้าไปอ่าน และเปิดให้บริการมีทั้งพระภิกษุสามเณร เด็กนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ตั้งแต่วัยเด็กกระทั่งวัยผู้สูงอายุ

ส่วนที่ ๓ แบ่งบานผลสัมฤทธิ์ มี ๔ องค์ประกอบย่อย ดังนี้

๑) ท่วมทันคุณประโยชน์ (G1 : Good Benefits) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้องสมุดเป็นแหล่งที่มีประโยชน์ให้พระภิกษุสงฆ์สามเณร ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ห้องสมุดเป็นสถานที่ที่จะเอื้อต่อพุทธศาสนิกชนที่มาวัดให้เกิดคุณธรรมในใจ น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ

๒) เรื่องโรจน์คุณภาพ (G2 : Good Qualities) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้องสมุดมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ที่มีความรู้ความสามารถ ห้องสมุดเป็นสถานที่ที่น่าเข้าไปใช้บริการ น่าเข้าไปนั่งอ่าน ด้วยความเพลินเพลิน เกิดความจรรโลงใจ ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งสิ่งตีพิมพ์ ไม่ตีพิมพ์ ที่มีความหลากหลายของเนื้อหาสาระที่เหมาะสมแก่เพศภาวะของนักบวช

๓) มากล้ำคุณค่า (G3 : Good Value) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้องสมุดจะเป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ ที่ผู้ให้บริการสามารถศึกษาเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างไม่รู้จักสิ้น ห้องสมุดมีความทันสมัย ส่งเสริมให้พระเถระเมื่อได้ศึกษาเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์กับหลักธรรม เทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนต่อไป สาธุชนทุกเพศทุกวัยได้ความรู้ ความเข้าใจในพระพุทธานุศาสนายิ่งขึ้นผ่านสื่อต่างๆ

๔) ซึมซาบคุณธรรม (G4 : Good Ethics) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้องสมุดจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ดี มีประโยชน์ มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมแก่เพศภาวะของนักบวช ห้องสมุดช่วยให้ได้ใช้เวลาที่ว่างจากการปฏิบัติศาสนากิจมาเพิ่มพูนสติปัญญา ก่อให้เกิดเข้าใจในสภาวะธรรมต่างๆ ของโลก ก่อให้เกิดเป็นคุณธรรมในใจ

อภิปรายผลการวิจัย

๑. สภาพการบริหารห้องสมุดวัดในประเทศไทย พบว่า ๑) มีปัญหาเกี่ยวกับอาคารทั้งภายนอกภายในเก่าชำรุด ทำให้การบริหารแก่สมาชิกและผู้ให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ อาจเนื่องจากขาดการเอาใจใส่ ดูแลอย่างจริงจัง ให้สถานที่สะอาด ดูดี พร้อมใช้งาน ๒) ห้องสมุดปัจจุบันจัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้และจัดกิจกรรมแก่ประชาชน ด้วยเหตุว่า ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงต้องมี

ส่วนร่วม และให้บริการด้านข่าวสารต่างๆแก่ผู้คนในชุมชน^{๓)} ๓) ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการและสนใจที่จะให้จัดตั้งห้องสมุดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เพราะห้องสมุด จะเป็นแหล่งที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน^{๔)} ห้องสมุดประชาชนทั้งในและต่างประเทศมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะความรู้ความสามารถเรียนรู้ได้ไม่รู้จบ^{๕)} ความรู้ อาจจะเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นใหม่ หรือพัฒนาจากห้องสมุดเดิมหรือ อาจจะทำเนิกรผ่านการผ่านเว็บไซต์ โดยไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ก็ได้ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ค้นคว้า ได้ทุกที่ ทุกเวลา^{๖)} ๖) คุณค่าของมาตรฐานห้องสมุดประชาชนของรัฐในการวางแผนและการประเมิน โดยเฉพาะระดับการบริการอ่อน เวลาเปิดบริการ ไม่แน่นอน^{๗)} ๗) ห้องสมุดประชาชนในมลรัฐฟลอริดา ยังไม่มีวัฒนธรรมการประเมิน ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร^{๘)} ความเสี่ยงกลยุทธ์ โครงสร้างและการประมวลผลที่เกิดขึ้นเองการจัดการความรู้ ความหลากหลายความตั้งใจสู่อุทิศความท้าทาย ขาดงบประมาณในการบริหารงาน^{๙)}

๒. พัฒนารูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย มีองค์ประกอบหลัก ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ สถานที่พร้อมเพรียง, มีสื่อสิ่งสิ่งพิมพ์ และแยมเอ็มงานบริการ ด้วยองค์ประกอบพื้นฐานมีความสำคัญในการพัฒนาห้องสมุด

^{๓)} จริญญา อ้นอารี. “การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการประเมินซิปโมเดล (CIPP Model)”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑). หน้า ๑๖๙.

^{๔)} อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, “การจัดการเรียนรู้ของแหล่งตลอดชีวิต: ห้องสมุดประชาชน”, พิมพ์ครั้งที่ ๑. รายงานวิจัย. (กรุงเทพฯมหานคร: วิ.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๘). หน้า ๒๑-๒๔.

^{๕)} อรุณรัตน์ พะยอมไพร, “ห้องสมุดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว : โครงการต้นแบบสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘). หน้า ๖๓-๖๕.

^{๖)} อภิรดี กันเดช, “แนวโน้มการพัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชนในสังคมฐานความรู้ใน พ.ศ. ๒๕๖๐”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑). หน้า ๓๐๓.

^{๗)} อาภาภรณ์ อังสาชน และคณะ, “การพัฒนารูปแบบจากห้องสมุดสู่ศูนย์กลางความรู้”, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๐). หน้า ๘๔.

^{๘)} Mikyeong Cha. “ The utility of state public library standards for planning and evaluation : a survey of public library director's perceptions in three selected states.”, Available From <http://sunzi.lib.hku.hk/ER/detail/hku/2697586>, 1998.p (๓ ตุลาคม ๒๕๕๘) 167.

^{๙)} White Lake Community Library. A brief overview of the White Lake Community Library and its many offerings. Whitehall, Michigan 49461. United States., Available From [online], <http://www.whitelakelibrary.michlibrary.org>, 2009. [๓ ตุลาคม ๒๕๕๘] p 169.

ส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร ประกอบด้วย ๖ ส่วน คือ ภาพชัดในทัศนวิสัย, พร้อมใจให้บริการ, งบประมาณพอเพียง, ร้อยเรียงกิจกรรม, เลิศล้ำโรฐาน และสุขสันต์ทุกหมู่มวล ห้องสมุดจะพัฒนาได้ไกล ถ้าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ใส่ใจ ในงานห้องสมุด

ส่วนที่ ๓ แบ่งบานผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ ท่วมทันคุณประโยชน์, เรื่องโรจน์คุณภาพ, มากล้นคุณค่า และซึ่มซาบคุณธรรม ห้องสมุดเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาชุมชน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิต

๓. รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน มีความเหมาะสมมากที่สุด อันดับ ๒ คือ แบ่งบานผลสัมฤทธิ์ และองค์ประกอบส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย ๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทย ไปพัฒนาเป็นคู่มือประกอบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมของบ้าน (ชุมชน) วัด โรงเรียน (บวร) ให้ร่วมบริหารจัดการนำรูปแบบการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดในประเทศไทยไปพัฒนาในวัดที่มีความพร้อมในการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตต่อไป ๓) ห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัด ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ควรทำความเข้าใจเพื่อให้บ้าน วัด และโรงเรียนได้รับทราบข้อมูลและเข้าใจในกิจกรรมที่ห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดได้จัดอย่างชัดเจนว่ามีรายละเอียดอย่างไร จัดที่ไหน เมื่อไร เป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย ๑) ห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัด ต้องหาเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีในชุมชน หรือนอกชุมชน เพื่อให้ห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนในด้านการศึกษา อาชีพ การจัดนิทรรศการ งานบุญประเพณี เป็นต้น และควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัด ๒) มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมของห้องสมุดมีชีวิตสำหรับวัดเป็นประจำทุกปี เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้นำผลที่ได้มาพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย ๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดเป็นนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอาคาร สถานที่ บรรยากาศห้องสมุด (จากการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบส่วนที่ ๑ พื้นฐานครบถ้วน ได้แก่ สถานที่พร้อมเพียง (กายภาพ) คือ อาคารสถานที่ บรรยากาศ มีความเหมาะสมมาก)

๒) บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีความสำคัญต่อการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต (จากการวิจัยที่พบว่า องค์ประกอบส่วนที่ ๒ พร้อมมวลหลักบริหาร ได้แก่ พร้อมใจให้บริการ (บุคลากร) คือ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีความเหมาะสมมาก) ๓) ควรมีการนำผลการวิจัย ไปวิจัยต่อในประเด็นกิจกรรมและการบริการ

บรรณานุกรม

- จรรยา อ้นอารี. “การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model)”. **วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).
- ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ, “การบริหารแบบมีส่วนร่วม”, **วารสารมหาจุฬาริชาการ**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐).
- พัชรินทร์ ชันทองและคณะ, “รูปแบบของห้องสมุดมีชีวิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต”, **รายงานการวิจัย**, (ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๘).
- อภิรดี กันเดช, “แนวโน้มการพัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชนในสังคมฐานความรู้ใน พ.ศ. ๒๕๖๐”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน**, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).
- อรุณรัตน์ พะยอมไพโร, “ห้องสมุดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว : โครงการต้นแบบสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘). หน้า ๖๓-๖๕.
- อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, “การจัดการเรียนรู้ของแหล่งตลอดชีวิต: ห้องสมุดประชาชน”, พิมพ์ครั้งที่ ๑. **รายงานวิจัย**. (กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๘).
- อภาภรณ์ อังสาชน และคณะ, “การพัฒนารูปแบบจากห้องสมุดสู่ศูนย์กลางความรู้”, **รายงานการวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๐).
- Mikyeong Cha. “The utility of state public library standards for planning and evaluation : a survey of public library director's perceptions in three selected states.”, Available From [online], <http://sunzi.lib.hku.hk/ER/detail/hkul/2697586>., [1998]
- White Lake Community Library. **A brief overview of the White Lake Community Library and its many offerings**. Whitehall, Michigan 49461. United States., Available From [online], <http://www.whitelakelibrary.michlibrary.org>., [2009]